

Sygn. akt I ACz 1756/16

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2016 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Andrzej Struzik (spr.)

Sędziowie: SA Paweł Rygiel

SA Barbara Baran

po rozpoznaniu w dniu 24 października 2016 roku w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku J. R. (R.)

przy uczestnictwie (...)sp. z o.o.
z siedzibą w K.

o udzielenie zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania

na skutek zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 6 lipca 2016 roku, sygn. akt IX GCo 120/16

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że nadać mu brzmienie:

„1. udzielić wnioskodawcy zabezpieczenia przyszłego roszczenia o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niego umowy sprzedaży zawartej w dniu 28 lutego 2014 r., Rep (...)przed notariuszem K. W. przez Przedsiębiorstwo (...) S.A. i (...)sp. z o.o. z siedzibą w K., na mocy której obowiązywał nabył własność nieruchomości położonej w K., objętej księgą wieczystą nr (...), w celu zaspokojenia wierzytelności w kwotach:

- 256.036,49 zł - w tym należności głównych, ubocznych i kosztów postępowania, wynikającej z wyroku z dnia 21 kwietnia 2016 r. Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. akt IX GC 67/15,

- 78.689,08 zł - w tym należności głównych, ubocznych i kosztów postępowania, wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 23 grudnia 2013 r., sygn. akt IX GNc 1408/13,

- 45.241,38 zł - w tym należności głównych i ubocznych, wynikającej z pozostałych do uregulowania należności z faktury VAT: nr (...)z dnia 24.09.2014 r, nr (...)z dnia 26.11.2014 r. oraz nr (...)z dnia 24.09.2014 r.,

- 9.968,03 zł - w tym należności głównej i ubocznych, wynikającej z faktury VAT nr (...)z dnia 3 lipca 2014 r.,

- 2.803,09 zł - w tym należności głównych i ubocznych, wynikającej z faktury VAT nr (...)z dnia 31 maja 2013 r.,

- 39.502,57 zł - wynikającej z wymagalnej kaucji gwarancyjnej z umowy nr (...)z dnia 3 marca 2013 r.,

- 9.048,25 zł - wynikającej z wymagalnej kaucji gwarancyjnej z umowy nr (...)z dnia 25 marca 2013 r.,

- 720,32 zł - wynikającej z wymagalnej kaucji gwarancyjnej z umowy nr (...)z dnia 25 marca 2013 r. oraz z zlecenia nr (...),

- 2.997,32 zł - wynikającej z wymagalnej kaucji gwarancyjnej z umowy nr (...)z dnia 25 maja 2013 r.,

- 6.457,50 zł - wynikającej z wymagalnej kaucji gwarancyjnej z umowy nr(...)z dnia 10 grudnia 2013 r.,

- 9.022,57 zł - wynikającej z wymagalnej kaucji gwarancyjnej z umowy nr (...)z dnia 27 kwietnia 2011 r.

w łącznej wysokości 460.486,60 zł - poprzez ustanowienie zakazu zbywania ww. nieruchomości,

2. wyznaczyć wnioskodawcy dwutygodniowy termin od dnia otrzymania niniejszego postanowienia do wytoczenia powództwa przeciwko (...)sp. z o.o. z siedzibą w K., obejmującego roszczenie szczegółowo opisane w pkt 1 postanowienia – pod rygorem upadku zabezpieczenia;

3. oddalić wnioski w pozostałej części.”

II. oddalić zażalenie w pozostałym zakresie.

SSA Paweł Rygiel SSA Andrzej Struzik SSA Barbara Baran

Sygn. akt I ACz 1756/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy odmówił wnioskodawcy udzielenia zabezpieczenia roszczenia przed wszczęciem postępowania.

Uzasadniając wydane orzeczenie wskazał, że uprawniony wniósł o udzielenie zabezpieczenia roszczenia przeciwko obowiązalnemu w sprawie o uznanie za bezskuteczne w stosunku do niego dwóch umów zbycia nieruchomości: z dnia 8 listopada 2013 r., zawartej między (...)S.A. w K. (dalej: dłużnik) a obowiązalnemu w przedmiocie zbycia nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) oraz umowy z dnia 28 lutego 2014 r., zawartej także pomiędzy ww. podmiotami, w przedmiocie zbycia nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...), w celu zaspokojenia wierzytelności przysługujących uprawnionemu wobec obowiązalnemu w łącznej kwocie 460.486,60 zł (szczegółowo opisanej w sentencji postanowienia), poprzez ustanowienie zakazu zbywania przez obowiązalnemu nieruchomości: składającej się z działki nr(...)o pow. 1,8934 ha, obręb 75, jedn. ewid. Podgórze, objętej księgą wieczystą nr (...)oraz składającej się z działki nr (...), o pow. 850 m⁽²⁾, obręb 17, jedn. ewid. Podgórze, objętej księgą wieczystą nr (...).

Wnioskodawca podał, że w dniu 27 kwietnia 2016 r. została ogłoszona upadłość likwidacyjna dłużnika, wobec którego posiada wymagalne wierzytelności w kwocie 460.486,60 zł. Strona obowiązana i dłużnik byli ze sobą powiązani osobowo, kapitałowo i gospodarczo, a te same osoby kolejno pełniły funkcje w zarządzie i radzie nadzorczej tych spółek; do 2013 r. dłużnik posiadał udziały w spółce obowiązanej, które zbył w 2013 r., dłużnik był generalnym wykonawcą inwestycji, dla których inwestorem była strona obowiązana. Podkreślił, że inwestorem robót budowlanych, które wykonywał na rzecz dłużnika była strona obowiązana, która uzyskała z tego korzyść w postaci wybudowanych budynków. Odwołując się do powiązań między dłużnikiem a stroną obowiązaną wywodził, że stronie obowiązanej znanym było, że wymienione zbycie nieruchomości na jej rzecz odbyło się w celu pokrzywdzenia wierzycieli. Powołał się na to, że w chwili realizacji sprzedaży strona obowiązana wiedziała o wierzytelnościach uprawnionego wobec dłużnika, a co najmniej wiedziała o potencjalnych takich wierzytelnościach. Wnioskodawca odwołał się do tego, że w dniu 6 lutego 2014 r. zawarł ze spółką (...) umowy o przelew wierzytelności służących mu wobec dłużnika, przy czym za cesjonariusza działał P. P., który do 20 września 2013 r. wchodził w skład rady nadzorczej dłużnika, a następnie rady nadzorczej obowiązanej. Powołał się także na to, że R. G. do 30 czerwca 2013 r. wchodził do zarządu dłużnika, a następnie wchodził do zarządu strony obowiązanej. Wnioskodawca podniósł, że upadłość dłużnika skutkuje niemożnością zaspokojenia z jego majątku, nadto zachodzi obawa, że nieruchomości, które strona

obowiązana nabyła od dłużnika mogą być przeniesione na inny podmiot powiązany, aby uniemożliwić zaspokojenie wierzycieli.

Sąd Okręgowy za uprawdopodobnione przyjął, że uprawniony ma wierzytelność wobec dłużnika, co potwierdzają orzeczenia tego Sądu w postaci nakazu zapłaty z dnia 25 listopada 2014 r., sygn. akt IX GNc 1311/14, utrzymanego w mocy wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2016 r., sygn. akt IXGC 67/15, nakazu zapłaty z 23 grudnia 2013 r., sygn. akt IXGC 1408/13 w powiązaniu z zakresem przelewu wierzytelności oraz faktury, wraz z umowami między uprawnionym a dłużnikiem, protokoły końcowych odbiorów i zgłoszeń do odbiorów. Za wręcz wykazane uznał, że w dniach 8 listopada 2013 r. i 28 lutego 2014 r. doszło do opisanych wyżej transakcji pomiędzy dłużnikiem i obowiązującym. W świetle wpisów do KRS o osobach wchodzących w skład organów spółek, treści pisma między obowiązującą spółką a dłużnikiem z dnia 26 maja 2014 r., sprawozdania zarządu dłużnika i w kontekście umów przelewu za uprawdopodobnione przyjął, że dłużnik do 2013 r. był współnikiem spółki obowiązanej, że obie te spółki były związane umową o roboty budowlane, że występowały między nimi powiązania personalne przez przechodzenie do organów spółek tych samych osób (R. G., P. P.). Z urzędu Sądowi Okręgowemu było też znane, że z dniem 27 kwietnia 2016 r. wobec dłużnika została ogłoszona upadłość likwidacyjna. W ocenie Sądu I instancji - o ile przyjął, że wnioskodawca posiada opisane wyżej wierzytelności i dłużnik sprzedał obowiązanej nieruchomości, w związku z czym kupująca uzyskała korzyść majątkową oraz, że zachodzi między sprzedającą a kupującą relacja, o której mowa w art. 527 § 4 k.c. – to jednak wnioskodawca nie uprawdopodobnił pokrzywdzenia wierzyciela wskutek przedmiotowych transakcji i nie uprawdopodobnił działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Wskazał, że wnioskodawca poprzestał na stwierdzeniu, że pomiędzy jego dłużnikiem a obowiązującą spółką doszło do sprzedaży nieruchomości, przy tym sam wnioskodawca nie został zaspokojony przez dłużnika i ostatecznie dłużnik upadł. Zdaniem Sądu, chociaż z faktu upadłości dłużnika można wywieść uprawdopodobnienie jego niewypłacalności, jednakże nie można wywieść powiązania tego z kwestionowaną czynnością. Wnioskodawca nie uprawdopodobnił działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, nawet nie wskazał na okoliczności dokonania kwestionowanej czynności. Sąd Okręgowy w dalszej kolejności zwrócił też uwagę, że nie jest możliwe prowadzenie egzekucji z majątku osoby trzeciej bez uprawnień do egzekucji z majątku własnego dłużnika. W związku z tym wobec upadłości likwidacyjnej dłużnika, przy uwzględnieniu, że omawiane w sprawie wierzytelności wnioskodawcy podlegają zgłoszeniu do masy upadłości, uprawniony nie mógłby prowadzić egzekucji wobec upadłego. W ocenie Sądu nie zachodzi też uprawdopodobnienie interesu prawnego w zabezpieczeniu z tego powodu, że obowiązany stwarza niebezpieczeństwo w zaspokojeniu. Wnioskodawca jedynie podniósł, że zachodzi obawa, iż obowiązany może podejmować czynności zmierzające do wyzbycia się nieruchomości nabytych od upadłego dłużnika na podstawie kwestionowanych czynności, nie wskazał jednak, skąd to wywodzi.

Wnioskodawca zaskarżył powyższe orzeczenie w całości i wniósł o jego zmianę oraz udzielenie mu zabezpieczenia roszczenia przed wniesieniem powództwa o uznanie czynności dokonanej z jego pokrzywdzeniem za bezskuteczną w stosunku do niego, polegającego na ustanowieniu zakazu zbywania przez obowiązanego jego nieruchomości objętych księgami wieczystymi: nr (...) i nr (...).

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

I. naruszenie przepisów postępowania cywilnego:

1/ art. 730⁽¹⁾ § 1 k.p.c. poprzez błędne uznanie, iż uprawniony nie uprawdopodobnił pokrzywdzenia wierzyciela wskutek sprzedaży przez dłużnika obowiązanemu przedmiotowych nieruchomości, jak i nie uprawdopodobnił działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, w sytuacji gdy we wniosku o zabezpieczenie została podana cała sekwencja działań podjętych przez osoby zarządzające Przedsiębiorstwem (...)w K.S.A., mających na celu doprowadzenie do niewypłacalności, czy też znacznego zwiększenia stopnia niewypłacalności dłużnika poprzez wyzbywanie się majątku, w tym nieruchomości będących przedmiotem wniosku o zabezpieczenie, a w toku tych wykonywanych - zamierzonych przez dłużnika czynności były wymagalne wierzytelności uprawnionego wobec niego, a także toczyły się postępowania sądowe zmierzające do wyegzekwowania należności na rzecz uprawnionego od dłużnika, tym samym dłużnik działał z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela, bowiem gdyby nie sprzedał tych nieruchomości wierzyciel mógłby zaspokoić z nich swoje roszczenie, a działanie samego dłużnika prowadziło do

uszczipienia, czy wręcz zlikwidowania majątku spółki skutkującego jej upadłością likwidacyjną - co niewątpliwie stanowiło świadome działanie dłużnika,

2/ art. 730¹ § 2 k.p.c. poprzez błędne uznanie, iż uprawniony nie wykazał interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia, bowiem uprawniony nie będzie mógł zaspokoić się z przedmiotu kwestionowanych przez powództwo czynności, w sytuacji gdy Sąd nie uwzględni specyfiki prowadzonej egzekucji po wydaniu wyroku w sprawie actio pauliana, bowiem egzekucja dotyczy dłużnika i jego majątku, który do dłużnika należał, a wobec zbycia go przez dłużnika na rzecz obowiązanego egzekucja będzie skierowana do majątku obowiązanego, który nabył od dłużnika w okresie istnienia wierzytelności uprawnionego; w związku z tym uprawniony będzie miał możliwość egzekwowania swoich należności od osoby trzeciej,

3/ art. 730¹ § 2 k.p.c. poprzez błędne uznanie, iż uprawniony nie wykazał interesu prawnego gdyż obowiązanym nie stwarza niebezpieczeństwa w zaspokojeniu uprawnionego, w sytuacji gdy zostało wykazane, iż pomiędzy obowiązanym, dłużnikiem i innymi podmiotami mającymi siedzibę poza granicami Polski istnieją powiązania osobowo - kapitałowe i podmioty te zbywają i nabywają na swoją rzecz nieruchomości i ruchomości przez co istnieje duże niebezpieczeństwo w zbyciu przedmiotu zabezpieczenia przez obowiązanego i znaczne utrudnienie, czy wręcz uniemożliwienie uprawnionemu zaspokojenia swoich roszczeń, bowiem nieruchomość może zostać zbyta podmiotowi mającemu siedzibę poza granicami Polski.

W odpowiedzi na zażalenie obowiązanym wniósł o oddalenie zażalenia. Podał także, że nieruchomość objęta KW nr (...) nie jest już jego własnością, co wykazał też przedłożonym wydrukiem z księgi wieczystej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie w części.

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że za bezzasadne należało uznać zażalenie w tym zakresie, w którym dotyczyło żądania udzielenia zabezpieczenia roszczenia o uznanie za bezskuteczną umowy z dnia 8 listopada 2013 r., dotyczącej zbycia nieruchomości objętej KW nr (...) z uwagi na fakt, że istotnie – jak wskazał obowiązanym - powyższa nieruchomość nie jest już jego własnością. Jak wynika z księgi wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości jej obecnym właścicielem jest Zakład (...)S.A. - na podstawie umowy sprzedaży z dnia 10 marca 2016 r. Zatem orzeczenie zakazu zbywania tej nieruchomości przez obowiązanego jest bezprzedmiotowe, co skutkuje brakiem podstaw do udzielenia zabezpieczenia w tym zakresie.

Odnosnie natomiast roszczenia o uznanie za bezskuteczną umowy z dnia 28 lutego 2014 r. Sąd Apelacyjny nie podziela poglądu Sądu I instancji, że brak podstaw do udzielenia zabezpieczenia. Zostały bowiem spełnione obie konieczne przesłanki z art. 730⁽¹⁾ k.p.c. w pierwszej kolejności roszczenie zostało w dostateczny sposób uprawdopodobnione. Sąd Apelacyjny za zbędne uważa w tym zakresie powielanie argumentów Sądu I instancji, który trafnie przyjął, że wnioskodawca uprawdopodobnił, że jest wierzycielem Przedsiębiorstwa (...)w K. S.A. i że Spółka ta sprzedała obowiązanym nieruchomość, w związku z czym kupująca uzyskała korzyść majątkową oraz, że zachodzi między sprzedającą a kupującą relacja, o której mowa w art. 527 § 4 k.c. (skutkująca domniemaniem wiedzy po stronie osoby trzeciej, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli). Zdaniem Sądu Apelacyjnego także fakt późniejszej upadłości, nieregulowanie zobowiązań wobec wnioskodawcy, który dochodził swoich (niektórych) wierzytelności przed sądem, i koincydencja czasowa z dokonaniem zaskarżonych czynności oraz wyraźne powiązania ekonomiczno-osobowe między stronami transakcji przemawia za przyjęciem, że czynność ta została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, a dłużnik miał świadomość ich pokrzywdzenia.

Uprawdopodobnione zostało także istnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia. W sytuacjach, gdy żądana ochrona prawna polega na ukształtowaniu prawa lub stosunku prawnego albo ustaleniu prawa lub stosunku prawnego chodzi zazwyczaj o wyeliminowanie sytuacji, w których ochrona zapewniona przez orzeczenie sądu przychodzi zbyt późno, w wyniku czego udaremnione zostają jej skutki. Celem zabezpieczenia w tych przypadkach jest

zapewnienie skuteczności przyszłego orzeczenia. Zgodnie z art. 531 § 2 k.c. w przypadku gdy osoba trzecia (pозwana) rozporządzi uzyskaną korzyścią, wierzycielowi przysługuje wprawdzie roszczenie do ewentualnych jej nabywców, jednakże jego skuteczność uzależniona jest od udowodnienia wiedzy nabywcy o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną lub od nieodpłatności rozporządzenia. Ponadto kolejny nabywca może nie być osobą (podmiotem) będącą z obowiązanym w stosunku o jakim mowa w art. 527 § 4 k.c. i wykazanie rzeczywistej wiedzy kolejnego nabywcy o okolicznościach określonych w art. 531 § 2 k.c. jest w wielu przypadkach niemożliwe. W sytuacji, gdy podmiot powiązany nabywa od dłużnika nie regulującego swoich zobowiązań jego majątek, przez pryzmat zasad doświadczenia życiowego można przyjąć, że istnieje realna obawa, że nastąpi dalsze jego zbycie przez obowiązanego (co miało miejsce odnośnie drugiej nieruchomości), co uniemożliwi lub znacznie utrudni dochodzenie uprawnionemu przysługujących mu roszczeń ze skargi pauliańskiej. Nie bez znaczenia pozostają również powiązania gospodarcze obowiązanego z podmiotami zagranicznymi, co może także utrudniać późniejszą ewentualną egzekucję. Natomiast, chociaż samo twierdzenie obowiązanego, że wobec ogłoszenia upadłości likwidacyjnej dłużnika niemożliwe jest wobec niego prowadzenie postępowania egzekucyjnego w oparciu o art. 146 prawa upadłościowego jest słuszne, to jednak Sąd Apelacyjny nie podziela już poglądu, że skoro w przypadku skargi pauliańskiej egzekucja prowadzona jest przeciwko dłużnikowi, ale skierowana jest do nieruchomości znajdującej się w majątku osoby trzeciej, to taki sposób dochodzenia należności jest wykluczony. Sąd w niniejszym składzie podziela trafny pogląd Sądu Najwyższego zawarty w wyroku z dnia 11 września 2013 r. (III CZP 47/13, OSNC 2014/4/38) - co można na zasadzie analogii odnieść do sytuacji w niniejszej sprawie - że nawet w przypadku wykreślenia z (...) spółki akcyjnej będącej dłużnikiem nie jest wykluczona ochrona jej wierzycieli w oparciu o art. 527 i n. k.c. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził, że realizacja żądania określonego w art. 527 i nast. k.c. prowadzi ex lege do powstania zobowiązania osoby trzeciej, która uzyskała korzyść majątkową wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli. Jest to zobowiązanie samodzielne. Nie ma zatem podstaw do przyjęcia, że skarga pauliańska ma charakter akcesoryjny do wierzytelności wobec dłużnika, zbliżony do odpowiedzialności poręczyciela lub dłużnika hipotecznego. Przypomnieć należy, że instytucja actio paulina służyć ma ochronie wierzycieli przed nieuczciwym działaniem dłużnika, a zatem względy słuszności przemawiają także za dopuszczalnością wystąpienia z roszczeniem ze skargi pauliańskiej przeciwko osobie trzeciej, mimo czasowej przynajmniej niemożności skierowania egzekucji do majątku dłużnika. W przeciwnym razie doszłoby do usankcjonowania celowego działania dłużnika wyzbywającego się majątku przed ogłoszeniem upadłości, ze świadomością, że w ten sposób wierzyciele nie będą mieli szansy zaspokoić się z tego majątku po jej ogłoszeniu, a temu przecież ma m.in. przeciwdziałać instytucja skargi pauliańskiej. Jednocześnie zwrócić należy uwagę, że powództwo ze skargi pauliańskiej nie może być wniesione po upływie lat pięciu od daty czynności zdziałanej z pokrzywdzeniem wierzycieli (zgodnie z art. 534 k.c.), dlatego nawet z tego względu należałoby opowiedzieć się za dopuszczalnością wytoczenia niniejszego powództwa wobec obowiązanego, mimo upadłości likwidacyjnej po stronie dłużnika, uwzględniając także niemożliwość do przewidzenia obecnie sytuację po zakończeniu postępowania upadłościowego prowadzonego wobec dłużnika.

W związku z powyższym Sąd Apelacyjny dokonał zabezpieczenia roszczenia we wskazanym wyżej sposób oparciu o art. 730 k.p.c., art. 730¹ k.p.c. w zw. z art. 755 § pkt 2 k.p.c. Sam sposób zabezpieczenia nie obciąża też ponad miarę obowiązanego, który ma możliwość korzystania z przedmiotowej nieruchomości. Wyznaczenie terminu na wniesienie powództwa nastąpiło w oparciu o art. 733 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny postanowił jak w sentencji - w zakresie orzeczonej zmiany na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z 397 § 2 k.p.c., a o oddaleniu zażalenia w oparciu o art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

SSA Paweł Rygiel SSA Andrzej Struzik SSA Barbara Baran